

Nr 216.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor; given Stockholms slott 14 den april 1917.

Under återopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härigenom föreslå riksdagen att

dels medgiva, att under år 1918 tillfällig löneförbättring må utgå till lärare vid kommunala mellanskolor enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må befinnas erforderliga:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1918 eller någon del av nämnda år är anställd i egenskap av ordinarie ämneslärare, ävensom den, som under år 1918 under minst en termin bestrider full tjänstgöring såsom extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp för år: till ordinarie manlig lärare med 400 kronor
 » » kvinnlig » » 300 »
 » extra ordinarie eller vikarierande lärare, manlig eller kvinnlig, med 300 »

3) Den tillfälliga löneförbättringen utgår till befattningshavaren i samma ordning som avlöningen i övrigt.

4) Till ifrågakvarande tillfälliga löneförbättring bidrager staten med två tredjedelar av det för varje fall bestämda belopp, under villkor att den återstående tredjedelen gäldas av vederbörande kommun;

dels ock för bestridande av kostnaderna för omförmälda löneförbättring på *extra stat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 41,000 kronor.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 180 häft (Nr 216—218.) 1

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alexis Hammarström.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÅRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Hammarström anförde härefter:

Vid anmälan den 13 januari 1917 av de frågor, som tillhörde regle-
ringen av riksstatens åttonde huvudtitel för år 1918, uttalade min före-
trädare i statsrådsämbetet den mening, att åtgärder borde vidtagas för
beredande av tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid kommunala
mellanskolor. Han ansåg nämligen, att även lärarna vid dessa skolor
borde komma i åtanke vid uppgörande av förslag till den tillfälliga löne-
förbättring, som enligt hans förmenande otvetydigt vore av behovet påkallad
för såväl statsanställda som vid vissa enskilda läroanstalter tjänstgörande
lärare. På departementschefens hemställen har ock Kungl. Maj:t under
åttonde huvudtiteln, punkten 158, föreslagit riksdagen att, i avbidan på
proposition angående anslag för beredande av tillfällig löneförbättring åt
lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor, beräkna för berörda ändamål
på extra stat för år 1918 ett belopp av 35,000 kronor.

Tillfällig lö-
neförbättring
åt lärar-
personalen
vid kommu-
nala mellan-
skolor.

Ärendet är numera färdigberett, och jag anhåller därför att få upptaga frågan om löneförbättring för de kommunala mellanskolornas lärare. Jag erinrar, att Kungl. Maj:t i proposition den 16 mars 1917 (nr 148) framställt förslag om tillfällig löneförbättring för statsanställda lärare. Förevarande fråga har naturligen ett visst samband med detta förslag.

Jag ber nu först att få i korthet redogöra för ifrågasvarande lärarkårs nuvarande avlöningsförhållanden ävensom omnämna, i vilken omfattning staten bidrager till uppehållande av verksamheten vid dessa skolor, enkanerligen till lärarnas avlöning.

Till kommunala mellanskolor är i riksstaten för år 1917 uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 320,000 kronor. I den till innevarande riksdag avlåtna statsverkspropositionen, åttonde huvudtiteln, punkten 156, är förslaget, att anslaget skall i riksstaten uppföras under förändrad benämning: understöd åt kommunala mellanskolor, och med ett till 340,000 kronor förhöjt belopp.

Enligt gällande bestämmelser utgår statsunderstödet till kommunal mellanskola med 6,400 kronor för år, varjämte skola, däri flickor undervisas, kan erhålla särskilt understöd för undervisning i huslig ekonomi. Därutöver kan till skola, där parallellavdelning är upprättad, för sådan avdelning utgå ett särskilt understöd av 1,600 kronor, dock ej till mera än en parallellavdelning för varje årsklass. Härförutom utgå till varje kommunal mellanskola vissa bidrag till lärarnas avlöning, på sätt jag genast skall omförmåla.

Den vid kommunal mellanskola anställda lärarpersonalen skall enligt gällande bestämmelser åtnjuta avlöning till *minst* följande belopp: ordinarie manlig ämneslärare lön å 2,000 kronor i första, 2,400 kronor i andra, 2,800 kronor i tredje och 3,200 kronor i fjärde lönegraden samt dessutom tjänlig bostad och nödigt bränsle eller motsvarande ersättning, dock ej understigande 350 kronor; ordinarie kvinnlig ämneslärare lön å 1,600 kronor i första, 1,800 kronor i andra, 2,000 kronor i tredje och 2,200 kronor i fjärde lönegraden samt dessutom enahanda naturaförmåner som ordinarie manlig ämneslärare eller däremot svarande ersättning, dock ej understigande 250 kronor; rektor eller föreståndarinna, förutom löneförmånerna som ordinarie lärare, ett särskilt arvode av 800 kronor; extra ordinarie eller vikarierande manlig ämneslärare med full tjänstgöring arvode av 1,800 kronor och motsvarande kvinnlig lärare arvode av 1,600 kronor; vikarierande rektor eller vikarierande föreståndarinna, förutom löneförmånerna som lärare vid skolan, ett särskilt arvode av 400 kronor; biträdande föreståndarinna eller hennes vikarie, förutom löneförmånerna som lärare, ett särskilt arvode av 200 kronor; manlig övningslärare och timplärare arvode av 80 kronor för veckotimme och kvinnlig sådan lärare 65 kronor för veckotimme.

Till nu nämnda avlöningsförmåner bidrager staten med följande belopp: för manlig ordinarie ämneslärare med 400 kronor, d. v. s. skillnaden mellan grundlönen för manlig och för kvinnlig lärare; för manlig extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring med 200 kronor, d. v. s. skillnaden mellan arvodet för manlig och kvinnlig sådan lärare; för rektor och föreståndarinna med två tredjedelar av det för ifrågavarande befattningshavare stadgade särskilda arvode; för biträdande föreståndarinna med beloppet av det till henne utgående särskilda arvodet; för manlig ämneslärare, som åtnjuter avlöning i högre lönegrad, med dels skillnaden mellan det eller de för honom stadgade ålderstillägg och kvinnlig lärares i samma lönegrad, dels ock två tredjedelar av återstående del av ålderstillägget eller ålderstilläggen; för varje kvinnlig ämneslärare, som åtnjuter avlöning i högre lönegrad, med två tredjedelar av det eller de för henne stadgade ålderstillägg samt för varje lärare, manlig eller kvinnlig, som vikarierar för på grund av sjukdom tjänstledig ordinarie ämneslärare — utöver det belopp å 200 kronor, som enligt vad ovan nämnts må kunna utgå till manlig vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring — med hälften av arvodet för kvinnlig vikarie, d. v. s. 800 kronor.

Följande sammanställning angiver på ett mera överskådligt sätt den minimiavlöning, som, oavsett naturaförmåner eller ersättning därför, tillkommer ämneslärare (ordinarie, extra ordinarie och vikarierande) vid de kommunala mellanskolorna, ävensom det statsbidrag, som i de särskilda fallen utgår till lärarnas avlöning.

1) *Ordinarie manlig ämneslärare:*

		1:a löne- graden.	2:a löne- graden.	3:e löne- graden.	4:e löne- graden.
lön	kronor	2,000: —	2,400: —	2,800: —	3,200: —
därav statsbidrag	»	400: —	733: 33	1,066: 67	1,400: —

2) *Ordinarie kvinnlig ämneslärare:*

		1:a löne- graden.	2:a löne- graden.	3:e löne- graden.	4:e löne- graden.
lön	kronor	1,600: —	1,800: —	2,000: —	2,200: —
därav statsbidrag	»	—	133: 33	266: 67	400: —

3) *Extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring* (i annat fall än under 4) sägs):

manlig lärare: arvode	kronor	1,800: —
därav statsbidrag	»	200: —
kvinnlig lärare: arvode	»	1,600: —

4) Vikarie för sjukledig ordinarie ämneslärare:

manlig lärare: arvode	kronor 1,800: —
därav statsbidrag	> 1,000: —
kvinnlig lärare: arvode.....	> 1,600: —
därav statsbidrag	> 800: —

Jag går härefter att redogöra för de krav, som framkommit i fråga om tillfällig löneförbättring för lärarpersonalen vid de kommunala mellanskolorna.

I föregående departementschefens framställning rörande tillfällig löneförbättring för de statsanställda lärarna omförmäldes, hurusom läroverksöverstyrelsen i skrivelse den 30 september 1916 hemställt om åtgärders vidtagande för beredande av medel från och med år 1917 till löneförbättring åt lärare vid de allmänna läroverken och vid högre lärarinneseminariet. Överstyrelsen yttrar sig i detta sammanhang även om lärarna vid de kommunala mellanskolorna. I avseende å de grunder, överstyrelsen tänkt sig skola gälla i fråga om en dylik tillfällig löneförbättring för nu nämnda lärarkårer, hänvisar överstyrelsen till en av överstyrelsen den 30 september 1915 i ämnet gjord framställning. För denna, i vad den avser lärarna vid de allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet, redogjordes utförligt i min företrädares framställning angående tillfällig löneförbättring åt de statsanställda lärarna. De allmänna synpunkter, överstyrelsen därvid framhållit, äga utan tvivel i tillämpliga delar sin giltighet även med avseende å lärarna vid de kommunala mellanskolorna.

Beträffande grunderna för en tillfällig löneförbättring för sistnämnda lärares vidkommande innebär överstyrelsens förslag i korthet följande:

Överstyrelsen erinrar, att lärarlönenämnden, som i sitt förslag till definitiv löne-reglering för de kommunalt anställda lärarna hemställt om särskilda familjetillägg åt familjeförsörjare, däremot beträffande läroverkslärarna tillämpat de för statstjänstemän i allmänhet gällande lönegrunderna, och säger sig på grund därav sakna anledning att ifrågasätta andra grunder vid en tillfällig löneförbättring för de kårer, med vilka överstyrelsen hade att taga befattning, då det syntes överstyrelsen tydligt, att jämväl mellanskollärarna för detta fall lämpligen kunde följa läroverkslärarna.

För adjunkter vid de allmänna läroverken hade överstyrelsen föreslagit ett lönetillägg av 500 kronor, vilket i förhållande till lönen utgjorde en sjättedel av begynnelse-lönen såsom adjunkt. I det hela samma proportion syntes överstyrelsen böra tillämpas i fråga om ordinarie lärare vid kommunala mellanskolor. Med denna beräkningsgrund som utgångspunkt ansågo sig överstyrelsen böra föreslå följande lönetillägg: för manlig lärare — med en begynnelse-lön (inklusive hyresersättning)

av 2,350 kronor.....	400 kronor
» kvinnlig lärare — med en begynnelöön (inklusive hyresersättning)	
av 1,850 kronor.....	300 »

Beträffande de extra ordinarie och vikarierande lärarna erinrade överstyrelsen, att dessa för närvarande åtnjote arvode, manlig lärare av 1,800 kronor och kvinnlig lärare av 1,600 kronor, samt att enligt lärarlönenämndens förslag dessa arvoden skulle utgå med respektive 2,300 och 2,100 kronor. I fråga om dessa lärare anslöte sig överstyrelsen till nämndens förslag och hade därmed uttalat såsom sin mening, att de åt dem anslagna arvoden vore för knappt tillmätta. Då det vore synnerligen önskvärt, om för dem kunde beredas någon förbättring av levnadsvilkoren, ansåge sig överstyrelsen för dessa lärare, för så vitt de erhållit anställning med full tjänstgöring för minst en termin, böra föreslå ett tillfälligt lönetillägg av 300 kronor.

Vid sin skrivelse i ämnet den 30 september 1916 har överstyrelsen fogat en kostnadsberäkning för den tillfälliga löneförbättringen för de kommunala mellanskolornas vidkommande. Enligt denna skulle för år 1918, om hänsyn jämväl toges till nyinrättade skolor, kostnaderna för löneförbättringen enligt överstyrelsens förslag ställa sig på följande sätt:

1) *Ordinarie lärare:*

76 manliga lärare à 400 kronor.....	30,400 kronor
73 kvinnliga » à 300 »	21,900 »

2) *Extra ordinarie lärare:*

16 manliga lärare à 300 kronor.....	4,800 kronor
14 kvinnliga » à 300 »	4,200 »

Summa 61,300 kronor

Förre departementschefen påvisade i sin ovannämnda framställning om tillfällig löneförbättring för de statsanställda lärarna den i avlöningshänseende ofördelaktiga ställning, vari olika lärarkårer för närvarande befinna sig vid jämförelse med andra tjänstemannakårer. Och han gjorde desslikes gällande, hurusom ett ingripande från statens sida är i hög grad påkallat för att i någon mån tillmötesgå de i många stycken berättigade krav, som från lärarhåll framställts. Vad i dessa avseenden yttrats torde jämväl äga tillämpning på de kommunala mellanskolornas lärare.

I fråga om omfattningen av den tillfälliga löneförbättringen, vilken, såsom skett beträffande statsläroverken, bör begäras för år 1918, har jag intet att erinra mot överstyrelsens förslag. De tilläggsbelopp, som överstyrelsen i sådant hänseende föreslagit, synas mig vara väl avvägda.

Då jag sålunda tillstyrker vidtagande av åtgärder för beredande av tillfällig löneförbättring åt lärare vid de kommunala mellanskolorna, upp-

ställer sig det spørsmålet, huruvida staten bör åtaga sig hela kostnaden för en sådan löneförbättring eller huruvida, i likhet med vad jag beträffande privatläroverkens lärare förordat, en del härav bör falla på staten och återstoden på vederbörande kommun. Det vill då synas tydligt, att de kommunala mellanskolorna, såsom upprättade och underhållna av vederbörande kommuner, böra, jämväl med hänsyn till det sätt, varpå staten bidrager till deras verksamhet, i förevarande avseende jämsställas med privatläroverken. Vid sådant förhållande synes mig i fråga om den tillfälliga löneförbättringen enahanda princip böra komma till uttryck, som jag förordat beträffande privatläroverken, nämligen att statsbidraget skall utgå, under villkor att vederbörande kommun bidrager med hälften av det belopp, som staten tillskjuter.

Med tillämpning av denna fördelningsgrund skulle det från staten erforderliga bidraget belöpa sig till i runt tal 41,000 kronor. I statsverkspropositionen har, såsom förut är nämnt, ett belopp av 35,000 kronor reserverats för detta ändamål. För skillnaden, 6,000 kronor, vinnes tackning, därest de av Kungl. Maj:t den 9 mars 1917 avlåtna framställningar angående nya inkomster av skattemedel m. m. vinna riksdagens bifall. Anslaget bör upptagas såsom förslagsanslag.

De närmare bestämmelser, som kunna befinnas erforderliga för tillämpning av grunderna för den tillfälliga löneförbättringen, torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen att

dels medgiva, att under år 1918 tillfällig löneförbättring må utgå till lärare vid kommunala mellanskolor enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder må befinnas erforderliga:

1) Delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen tillkommer den, som under år 1918 eller någon del av nämnda år är anställd i egenskap av ordinarie ämneslärare, ävensom den, som under år 1918 under minst en termin bestrider full tjänstgöring såsom extra ordinarie eller vikarierande ämneslärare.

2) Den tillfälliga löneförbättringen utgår med följande belopp för år:

till ordinarie manlig lärare med.....	400 kronor
» » kvinnlig » »	300 »

till extra ordinarie eller vikarierande lärare,
manlig eller kvinnlig, med..... 300 kronor.

3) Den tillfälliga löneförbättringen utgår till be-
fattningshavaren i samma ordning som avlöningen i
övrigt.

4) Till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring bidra-
ger staten med två tredjedelar av det för varje fall be-
stämda belopp, under villkor att den återstående tredje-
delen gäldas av vederbörande kommun;

dels ock för bestridande av kostnaderna för om-
förmälda löneförbättring på *extra stat* för år 1918 an-
visa ett förslagsanslag av 41,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda
hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lämna
bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid
detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.